

Голові спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії ДФ 20 051.060 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктору наук з державного управління, професору, професору кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Сурай Інні Геннадіївни

ВІДГУК*

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора **Акімової Людмили Миколаївни** на дисертаційну роботу Мукана Івана Васильовича "Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір" подану до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20 051.060 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 - "Публічне управління та адміністрування"

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність дисертаційної роботи Мукана Івана Васильовича "Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір" зумовлена як неефективним функціонуванням механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини, так і неврегульованістю відносин між органами виконавчої влади, правосуддям, органами правопорядку та громадськими інститутами, недостатнім рівнем їх професійності, іншими суб'єктивними й об'єктивними чинниками, що спричинили виникнення у державно-владних відносинах компетенційних спорів, конфлікту корпоративних інтересів, протистояння у боротьбі за владу, корупційні дії з обох сторін, що

порушує право людини та громадянина на гідне життя і спонукає шукати захисту у Європейському суді з прав людини.

В Україні на сьогодні актуальними є питання реформування політичної та адміністративної систем, в основі яких є принципи захисту прав людини. Тому дане дослідження саме й спрямоване на удосконалення механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини, особливо в контексті розуміння потреби у ньому як засобі запобігання порушенню прав людини, імплементації конвенційних стандартів захисту прав людини в національне законодавство, судову та адміністративну практики.

Дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів дослідження кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, науково-дослідної роботи за темою «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (державний реєстраційний номер: 0120U100494, дата реєстрації: 11.02.2020).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Мукана Івана Васильовича “Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір” підтверджується: теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; методологічними підходами до предмету дослідження; системним аналізом предмету дослідження; розв’язанням поставлених завдань відповідно до мети дослідження; встановленням причинно-наслідкових зв’язків між елементами предмету дослідження; відповідністю висновків поставленим завданням; логічно-послідовним викладом матеріалу та обґрунтувань основних тверджень.

Аналіз змісту дисертації, висновків і рекомендацій свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості, зокрема це доведено комплексним розробленням теоретичного, організаційно-правового та функціонального обґрунтування механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в державно-управлінському вимірі, що спрямоване на

підвищення його ефективності в конвенційному механізмі захисту прав і свобод людини, та розробці практичних рекомендацій щодо його ефективного використання в сучасних умовах. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, нормативно-правових актів, що висвітлюють теорію, застосуванням власних наукових доробок, використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, сучасних розробок з теорії публічного управління, що дозволило сформувавши науково обґрунтовану структурно-функціональну модель механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні.

Отже, можна стверджувати, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Мукана Івана Васильовича підтверджена здобутими науковими результатами, розв'язанням поставленого наукового завдання, використанням фахової джерельної бази, практикою впровадження отриманих наукових результатів у діяльність інституцій у сфері публічного управління. Основні наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи є обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях

Висновки та рекомендації, які сформульовані у дисертації, є цілісними, обґрунтованими, та такими що сформовані за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням достатньої кількості джерел, як вітчизняних так і закордонних науковців. Наукове завдання вирішено через формування теоретичних положень, розкриття актуальності теми дослідження, визначення мети та завдань, здійсненні дослідження та формування висновків. За своєю структурою дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновку, списку використаних джерел та додатків. У вступі описано новизну та практичну значущість отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 13 наукових

працях, зокрема в: 5 статтях в наукових фахових виданнях України та інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію (у тому числі: 1-у виданні іноземних держав, 4-х друкованих фахових виданнях України з державного управління); 8 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо комплексного розроблення теоретичного, організаційно-правового та функціонального обґрунтування механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в державно-управлінському вимірі, що спрямоване на підвищення його ефективності в конвенційному механізмі захисту прав і свобод людини, та розробці практичних рекомендацій щодо його ефективного використання в сучасних умовах.

У роботі вперше запропонована науково обґрунтована структурно-функціональна модель механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні через залучення до механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини Конституційного Суду, через обґрунтування необхідності утворення Українського національного інституту з прав людини, який би здійснював професійний моніторинг дотримання прав людини, виконання рішень Європейського суду з прав людини, зокрема заходів загального характеру з соціально-наукової та міжнародно-правової точки зору, визначав причини та умови, що сприяють цим системним порушенням, та пропонував шляхи їх вирішення, через пропозицію створення постійно діючого Комітету Верховної Ради України з питань виконання рішень та імплементації практики Європейського суду з прав людини, через посилення функції контролю в національному механізмі виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Удосконалено: концептуальну основу механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини; визначення поняття механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини як комплексної системи; функціонально-організаційне забезпечення механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини; контрольну функцію механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в державно-управлінському вимірі.

Дістали подальшого розвитку: особливості застосування механізму виконання рішення Європейського суду з прав людини в частині виконання заходів загального характеру через порівняльний аналіз; функціонально-інституційне забезпечення механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини згідно з Європейською Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950 року, зокрема через систематизацію його функціональних складових, метою яких є злагоджена робота конвенційних складових механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини, що включають три ключові конвенційні елементи – Європейський суд з прав людини, Комітет міністрів та Мережу вищих судів, які діють узгоджено та доповнюють один одного.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Результати наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації Мукана Івана Васильовича “Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір” вже використані та можуть знайти подальшу реалізацію. Окремі положення, висновки, результати дисертаційного дослідження можуть бути спрямовані на застосування його наукових положень і висновків у практичній діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства для підвищення ефективності реалізації конвенційного механізму захисту прав людини та основоположних свобод і застосуванні практики Європейського суду з прав людини в державному управлінні. Матеріали дисертації можна використати у навчальному процесі в системі підготовки фахівців із публічного управління, правознавців, громадських активістів і у проведенні навчання із підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Результати дисертаційного дослідження використані: Департаментом освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 03-01/10/ від 21.09.2021 р.); у практичній діяльності Стрілківською сільською радою Самбірського району Львівської області (довідка № 988 від 24.09.2021 р.); Радою

адвокатів Львівської області (довідка № 30 від 25.01.2023 р.).

Дисертаційне дослідження є самостійною роботою, що містить тези, положення, ідеї, розробки, висновки та пропозиції, які характеризуються науковою новизною і належать особисто автору. Про ступінь особистого внеску в наукових працях, що опубліковані у співавторстві зазначено в переліку праць дисертанта.

Оцінка оформлення дисертації

Дисертація та анотація оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою розкритий. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок, із них: 173 сторінки – основний текст. Наукова робота містить 12 рисунків, 2 таблиці, 6 додатків на 24 сторінках. Список використаних джерел налічує 231 найменування.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Зміст анотації та основні положення тексту дисертаційного дослідження можна вважати ідентичними в частині формулювання об'єкту, предмету, мети та завдань, основних положень новизни, висновків до розділів та загальних висновків. Викладений зміст анотації відповідає основним положенням дисертації та представляє методологію дослідження, основні способи аргументації положень, основні положення дисертації. Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження. Об'єкт (державне управління у сфері функціонування системи правосуддя України) і предмет (механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини у державно-управлінському вимірі) дослідження відповідають заявленій темі. Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки

загалом відповідають поставленим завданням та відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 44, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення, що викликають дискусію:

1. У підрозділі 1.1. «Сутність механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини» актуалізована проблема невиконання Україною рішень Європейського суду з прав людини, яка потребує негайного вирішення. Варто було б представити глибший аналіз причин невиконання, з залученням статистичних даних, аналітичних матеріалів.

2. У підрозділі 1.1. «Сутність механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини» визначено елементами механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини, що за змістовим навантаженням становлять інституції, норми та політику. Доцільним вважається необхідність додати методологічну складову, оскільки саме категорію «механізм» у публічному управлінні можна розглядати як послідовність процесів, етапів, процедур та інструментів. Якщо розглядати з позиції правової науки категорію «механізм» то доцільніше систематизувати його як сукупність форм, методів та інструментів. Позитивним є представлення автором зв'язків між елементами механізму, та видається логічним запропонувати долучити до елементів механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини компетенційну складову інституцій; методологічну складову; ресурсну складову.

3. У підрозділі 2.1. «Структурно-функціональна модель механізму виконання рішення Європейського суду з прав людини» на Рис. 2.1.(ст. 95) подано схематичне зображення зазначеної у назві підрозділу моделі. У підрозділі є незначна прогалина щодо висвітлення саме функціональної складової цієї моделі, що дозволило б глибше розкрити зв'язки між заявленими інституціями, показати їх статусні та компетенційні можливості та потенціал. Також у частині

розкриття інституційної складової зазначеної моделі, варто було б зазначити роль та місце міжнародних неурядових організацій чи інших публічних інституцій, до прикладу, які здійснюють професійну підготовку щодо вивчення прав людини і основоположних свобод тощо, і таким чином вносять свій вклад у функціонування моделі.

4. У Висновках на ст.178 автором запропоновано організаційно-правові заходи вдосконалення контрольної функції в національному механізмі виконання рішень Європейського суду з прав людини, а саме: залучити до контролю за виконанням рішень Європейського суду з прав людини широкого кола суб'єктів, громадянське суспільство, адвокатів, науковців, а також національні правозахисні установи. Потребує пояснення форма, спосіб застосування зазначеної пропозиції, зокрема в частині компетенційного, нормативно-правового та інституційного забезпечення щодо реалізації цієї пропозиції.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції, мають, в основному, рекомендаційний і дискусійний характер, впливають із складності й багатогранності досліджуваної теми та окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної проблематики. Саме тому вони не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження, його наукової та практичної цінності.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Представлена на захист дисертаційна робота Мукана Івана Васильовича «Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір» виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісним і завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе завдання в галузі науки "Публічне управління та адміністрування". Дисертаційна робота містить раніше не захищені наукові положення, автором отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі науки публічного управління та адміністрування. Оформлення дисертації загалом, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам.

Дисертаційна робота Мукана Івана Васильовича на тему «Механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: державно-управлінський вимір» відповідає спеціальності 281 - Публічне управління та адміністрування, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами від 21.03.2022 р. №341), а її автор Мукан Іван Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва

Національного університету водного господарства

та природокористування

доктор наук з державного управління, професор

Людмила АКІМОВА

Александр Уманець